

Добры ўраджай абяцае быць сёлета на Віцебшчыне. Удзельнікі Тэатра рускай літаратуры на Беларусі перадалі ў гэтым, Хіба ж маглі яны не сфатаграфавана разам з тымі, хто сваімі рукамі вырашчыць тамую кукурузу! Гэты дзень зроблены ў магістэ «17 верасня» Глыбоцкага раёна, дзе старшыня таварыш Пугаўна. Добры ўспамін застаецца аб сустрэчы...

Верш хвалюе чытача тады, калі ён адпавядае лад у яго думак і перажыванняў, калі ў мысленні паэта ёсць нешта агюльнае з мысленнем чытача.

Лірычны герой нашых маладых паэтаў — аднаголка пакалення, дзіўнаста якога было змрочана вайной. Ваенны ўражаны пакінуў у паміці пакалення глыбокі след, наклаў адбітак на фармаванне яго светапогляду ў пасляваенны час. Маладыя паэты перажылі гэта разам са сваімі аднаголкамі.

Мы не даярвалі ночы сніжы, Удрыгвалі, як крысунчы дзе дубны, Дамалі для дзвучат на граблях, Мы прызнавалі сваім любымым І службу ўжо даросламу няслі. Стаў новым светам, а гарылі пахлі дымам.

Во мы з снарадных конанак пілі, (С. Гаўрусёва)

Маладым паэтам, як і ў равецнікам, давалося адчуць горчы вялікі страт, якія па-даросламу, да канца, аскасаваны, можа, толькі сёння:

З пустым рукавом сым вярнуўся дамоу, А маці, як аблына, белая з гора, Здаецца мне, порыхам пахне ізноў...

Вы чуюце, хлопцы, а палаты мінеральныя? (Р. Бардуліна)

Так, дзяжнік быў пачатак біяграфіі пакалення, і маладыя паэты, абпярнуўшы на свой душэўны вопыт раскрываюць усё гэта ў вершах перад сваім аднаголкам-чытачом. Але біяграфія пакалення працягваецца. Пачатак актыўнага ўдзелу ў жыцці краіны сулаў з

ва сацыў за работай Антонава. Юнак стараўся. Заваляса, што і брыгадзір, і малады рабочы трымаючы экзаме- н: адзін — на ўменне працаваць з людзьмі, другі — на сумленны адносіны да сваіх абавязкаў.

Далі нека ў каміі змены брыгадзе тэрміновае заданне. Адзін з аўтамабільных павінен быў працаваць ноччу на вывазе будаўнічых матэрыялаў, а матор пайшоў. Патрабаваўся тэрміновы рамонт. Чыстабаев сабраў брыгаду і расказаў аб неадкладным заданні.

— Які не магу застацца, — сказаў Віктар і пайшоў з варот. Пачуўшы гэтую гутарку, брыгадзір, у якога некалі працаваў малады рабочы, смеючыся, сказаў: — Узду на сваю галаву ліха такое...

Слесары спыніліся хутчэй адрамантаваць машыну, адчуваючы недахоп рабочых рук. Усім было цяжка і крыўда за ўчынак таварыша. А брыгадзір увесь час думаў: «Наўжо памыліся ў чалавечы?»

Прынята пра гэтаў дру- гую Віктар прайшоў у майстэрню і ўзяўся, нібы нічога не здарылася, прапрацаваць у Чыстабаева да канца работы.

Калі заданне было выканана, і матор, нарэшце, працаваў, брыгада выйшла на вуліцу. Віктар сказаў таварышам: — Дзень нараджэння ў мяне сёння...

— Колькі год споўнілася? — запытаў брыгадзір. — Васемнаццаць, — адказаў юнак і паглядзеў вінаватымі вачыма на таварышаў.

Хлопцы абступілі сабра. Адзін пацягнуў яго за вушы, другі добра стукнуў па спіне, а брыгадзір моцна пацягнуў руку рабочага. — З днём нараджэння цябе, Віктар...

УСІМ СЭРЦАМ СЛУХАЦЬ НОВАЕ

Тут ракушкі перліцаў — Гадзінічкі раскрытымі. Рака ўж — тургі калчан — Ярмаі, як стрэлы, колеса. Вуслыка, як калчанца, Адна над усёй ваколіцай.

Не можа не радаваць вобразнае багацце гэтых радкоў. Калі ж іці далей першага ўражання, то бачна, як пісаў нядаўна Р. Бардулін, што такі верш складаецца з «разгортнутых, як ланцужок, асобных вобразаў, малюнкаў, яркіх і сакавітых, але недастаткова апладненых аднай лірычнай думкай, цэласным светаадчуваннем: што ні радок, дык новая ўспышка, новы ўсплеск». Яго вершы апошняга часу, як адзначае Р. Бардулін, сведчаць, што Р. Бардулін, які заўсёды ўмеў бацьчы паэтычна, пачынае гэтак-жа паэтычна думаць (усюды падкрэслена Р. Бардуліным — В. Б.). Але, як нам ўдзіліцца, біда ў тым, што Бардулін-паэт думае недастаткова пачуццёва. Ён у пэўнай ступені пасуся на смеілае падыходу да «традыцыйных» тэм, да рытму і г. д., але гэтым і абмяжоўваецца. Сучаснасці адчування, шырэйні погляду на рэчы, знітаванасці вобразна-канкрэтнай анімацыі верша з эмацыянальным успрыняццём карціны, рэчым, на-строю, думкі — усёго гэтага, калі не разам, дык пасобку, часта не хапае многім вершам Р. Барду-

за што збрушаюцца крытыкі на Ул. Караткевіча («О, мой адвечны краі»). Змяняюцца жыццё — змяняюцца і спосабы яго адлюстравання, сам падыход да жыццёвых з'яў стаявошца іншым.

У гэтым сэнсе характэрная, на маю думку, паэзія С. Гаўрусёва. У яго — яркае, вобразнае мысленне. Ён можа ўбачыць «кляновы ліст далонню хлебабога», заўважыць, як месці з-за хмаркі выгледвае «забытай паўкоўкай з салданкага бота», змайці трапную дэталю — «стужкі салданчых ляматок парконы ўсе на бітні...»

Часам яго вершы (за блізкасці з вобразным мысленнем і манеру пісьма) можна палічыць за бардулінаўскія:

А грады — рай, Краямі агурочак, З жаўтавай паласой адузок спыны, Гладзіць пісканкам. З сэрца сарочка, Засопшыся, вылазціш начыны. Сланечнік — фронт, аддзеш, п'яны троху. — Хітаецца ў бок ад вейнара, Гарбуз, самлеўшы, выпаўна на дарогу

З закручаным хвостом, што ў парона... Але ў С. Гаўрусёва значна большае судзіцёвае зместу з сённяшнім днём, большае злітаванасці думкі і вобраза, карціны і перажывання. Паэт імкнецца адлюстравань дэталю думкі свайго сучасніка, рухомасць яго псіхікі, выкарыстоўваючы як мага больш асацыяцый у вобразах, у псіхалагічных дэталях.

Хай лягчайшым ішч тваё стане дыханне, Хай аб дабах змяняць табе шышучы лісты, Ты прыйшоў да мяне непасрэдна, наханне, Як прыходзіць сямігалю шышка вады, У жыцці не такі я ўжо быў недарэна, Хоць смяяўся хто небудзь з сёброу: не ляділа! У грудях замірала баскірыла рыха І турбот непатрабных, і горных наўдач...

Хай аэонам, паветра табоу напоўнена, Хай яно разалеўца над шарам аямным, Бо жывем мы ішчасліва пра гэта і гэтыя і помні! Не пад дахам адным, дык пад небам адным!

Паэт чыіна схопілае тым новым перажыванні, які народжаным нашым імкнічым часам, імкнецца ўвабчыць іх у паэзію: Цяпер тут ціха. Адно дзюнаюць Чароді мірныя гаюбоўно... У дэлах столькі святла-сінечы: Дышучы буюса — стравоў расеу, І груз ішчэныя мы лег на плечы. Ці дзюнае ж іт Ш дзюнае? («Севастопаля»)

Менавіта Гаўрусёў здолеў напісаць паэму, у якой паказана фармаванне характэру сучасніка ў жыццёвай плыні. Паэма «Што-дзёнымі лістапад» стала значным дасягненнем усёй нашай паэзіі, бо вызначыла маштабнасу лірычнага героя, радасці і трыюфы якога ўстаўляюць цэламу пакален-

ню. На першым плане ў паэме як быццам каханне лірычнага героя: Калі ты блізня — знона адгукіся, Калі даўна, да мяне прыйдзі, Павет стамленых шча дакраніся І, як раней, у ночы паглядзі.

Каханне паказана праз адценні і змены настроюў (жыве ў складанае развіццё дум і паучыўся, наоуд, характэрыіа для вершаў Гаўрусёва): Цябе я пільна ў дэлах выгледнаю, Хоць ластавіт на морыях, Прападах Адышавітала лета... І гадоу, Аб чым будзіць бланшыны гукі дах.

Мне хочыцца адчуць твае дэпны, Раселуць голас сёброу — асены свіет, Ды што казачь — і на блізкім каліне, Яі сэрца, б'ецца аднойні ліст.

Свабоднаа пільна паэму ўбярэ ў сьбе багацце рамантычных матываў. Праз лірычнае адступленні і ўспаміны праз твор праходзіць другая тэма — гісторыя пакалення:

Я б не хацеў трыпомныч, Але ў дзіўнаство — а дэклад гадзі! — Буханка менш мя бачылі, Варожых гіслаў боўшы, чым жалудоу.

Роздум над сённяшнім жыццём пакалення, як і над яго гісторыяй, для лірычнага героя паэмы — крыніца маральнага і дэпнага росту. «Хай лістапад ішчучы ў кожным сэрцы, скідваючым паўкоўкай лісты».

С. Гаўрусёў добра разумее, што пэўны тэм можа стаць сучаснай па паучыю і па думцы, калі яна сучасная і па моме. Мы ведаем, наколькі гуткім матэрыялам стаяошца мова ў Р. Бардуліна. Але ён карыстаецца словамі тых лексічных пластоў, якія адстаўляю ў моме і звязаны больш з бытавым стылем. С. Гаўрусёў жа імкнецца асвоіць новую лексіку, хоць гэта яму і не заўсёды ўдзіліцца («Гольма сады, як пад рэнтгенам, ішчэныя хай гарматы ствал незаданчым шукае новых зор, як тэлекопы, «фініш небасхілаў з разгору раскінулі ты грудзіма!»). Аднак магчымасць нбудыцца не пахожа С. Гаўрусёва.

Чытач кажае ад паэты-аднаголкаў нашых Касмантаўтаў глыбокага пранікнення ў сучаснасці. Для гэтага неабходны і веданне жыцця, і смалейшыя творчыя пошчы. Наш герой ішчпер не ў сённым десе, Трэба новы вобра і настроі, Б'ецца б'ючыя усёго вышчэныя Нават самы прасячаны герой. Ён то прасці, ды складанае тэма, —

У яноу мя лабедзі даўні Беларусь хлопцы лі маршэ Чарадзеем ходзіць, варыць, — пісаў П. Панчанка, які наспына шукае гэтых новых сродкаў.

«Пакуль не прыміталася разчыннасці, пакуль не ўстанавілася законны баспрэчыннасці з'яў для дэнага пакалення, — таварыш М. Асееў, — маладосць заўсёды ішчэныя свае сродкі адлюстравання ішчэныя. Але для гэтага маладосці самай патрабіла добра зладзіць пераглядань звычайных поглядаў, густаў, звычак... Трэба асцешына выйсці з гэтай адмернасці, паспрабаваць паказаць і рэчыннасці неадмернае!»

«Да гэтых слоў варта прыслу- хашца. В. БЕЧЫК.

Нам сучаснік у жонцы і мастацтве

ліна. Вось вам яркая карцінка — вобразная, смелая, але і толькі: Тут у ноч чармэхану, самуе Ходзіць май сьнягелы, бачу я, І ад сабалеў асапелана, Паўна круціць крутэй галавой. Тут бразы нарыночкі — кракшочы, Гаўхучы ад птушыных гурм, Кожны гром — лагоднейшым характэрам

З полшчак стаячы Грэмлі («Стаячы Грэмлі»)

І хоць зроблена гэта беззаганна і слова іхцішчы, іграючы, усё ж ясна, што пераэаінаванне «традыцыйных» вобразаў — не самы дэсны сродак паказу сучаснасці ў паэзіі. У прыладзеным радках няма канкрэтнасці перажыванняў, няма, па сутнасці, пэўнай думкі, а толькі вобразнасць дэля вобразнасці.

Надаўна Бардулін надрукаваў новы верш «Трэба дома быцьчасей». Трэба дома быцьчасей, Трэба дома быцьчасей не гоцеюм, Каб дзюноу не ачарсешы, Каб не страціць святло штосці! Не знобыць, я падваілы аер На падытэй палдозе пахне, Як у студыю чыбаты асер Запуснае руку да пахі...

І зноў жа: дэ думкаў нейкай застарэласці, адвечнасу адчування павялае ад гэтых радкоў, у якіх не цяжка змайці ўсе той.

Вестку аб тым, што ў Міхасёвага бацькі—Гой- даць-Гайдалевіча здохлі цялушка і нейчы чужы коны, прынесла капітану Рыбіну ўрач Вера Ігна- таўна Лукашвіч. Яна ўсё ж такі выканала даруч- чыне капітана Рыбіна — а'ездзіла ў Серадзібор, Пагаварыла ў сельсавеце з Карчыншй пра свае справы — каб да вясны бярэнае для незаконнай балышчы было вывезена з лесу. Потым зай- шла ў чайноу... І вось так, таксама, як тады ўвоцсень, напалатка старога Несцера, які звярнуў- ся з той жа просьбай — палычыць жонку, старо- у Тэлю, якой стала горшы. Хацеў стары веці хворую ў Азрышча — ды ўсё халады не давалі. А тут якраз прыхаела сама доктарка.

— Мошы раматуе у яе, — сказала Вера І- гнатаўна, — трэба ў балышчы, ваны... Аднак пайшла, паглядзела старую. Пастаіла ей тэрмометр пад паху, а сама тым часам прай- шлася на хаче, разгледзічы сены. Даткнулася палымца да ястраба, што ўзяў пры сымне кры- ле для лэту, хвіліку палябоавалася ім, потым на- блізла да вачэй ручнік, які вёсць побач, пагля- дзела на вышыўкі і спынілася перад фатаграфія- мі пад шклом у чорнай рамцы. Там яе ўвагу прыцягнуў малады чалавек, сфатаграфаваны ля стала з вазонам кветак. Аблакаўшыся на стол, падпер хатку рукоу. Фотаапарат адбіў краечак палічак з кніжкіма. Чымсьці ўтульным павяла на Веру Ігнатаўну ад гэтага дзюнка. У глыбіні, за спіноу маладога чалавека, туста цямяеў фі- ку, што ішчэ больш надавала гэтаму кутку прывабыі утульнасці.

Вера Ігнатаўна адзі раз бачыла ўжо гэтага маладога чалавека — тады ён разніўся з ёю на парозе вяс гэтай Несцеравай хаты. А яна па- глядзела яму ўслед... З фатадзюнка глядзеў на Веру Ігнатаўну Платон Грушка, глядзеў з кутка серадзіборскай ма- тчынай хаткі, не маргнучыш, спакойна, засяро- джана, а праз твар прасячвала прыгожая ўсешка. Вера Ігнатаўна адваля вочы ад дзюнка і ўспомніла, што трэба вымаць зпад пахі старое Тэклі тэрмометр. Потым яна выстуквала староу, услухоўвалася ў скрыны, уздыкі, адзначала тую кроку, ад якой сходыні жыццёвай лесвіцы вкл ўні.

— Вам трэба балышчы, — сказала Вера Ігна- таўна. — Ды дзе ж яна ў нас, мая саколка? Каб яна была тут у Серадзіборы, тады... А да Азрышча далёка. Дык холад. — Я вам прапіншу наіранне, парашкі... Трохі паможа. Увайшоў стары Несцер з міскай кавашанай за- лоднай капусты ў адной рука, а ў другой — з та- леркай карэвалана мэрзала сала. Паставіў узе- на на стол, сказашым: «Недзе размыліся ўсеж. І па- дыбаў назад за коўраваю перагародку, адкуль

УРЫВАК З ДРУГОЙ КНІГІ РАМАНА «СЕРАДЗІБОР» хутка прынес на талерцы хлеба і відзель. Вера Ігнатаўна гэтага не бачыла. Старая Тэляя раптам крннула, нібы хто не ўкалоу: — Талеркаў і шафчыцы ў сенах! Толькі гля- ды, не лабі забочка з яечкамі!

Ад такога Тэляйна выкрыку Вера Ігнатаўна сшыпаўлася. Потым ёй захвэлася засмяяцца, але яна толькі ўсміхнулася, і гэтая ўсешка ўжо доўга не сходаіла з яе вуснаў. Яна падумала — што там такое робіцца?

У хаче моцна запахла капустаў. Вера Ігнатаў- на не звярнула на ўсё гэта ніякай увагі. Выслухоўваючы сгоцішлася, Вера Ігнатаўна паклала свае лекарскія прылады ў невалічкі ча- маданчык і дастала адтуль сяміспіку і бланкет. Трэба ж напісаць рэзынт. Яна прыешла да стала. Мімаходзь зірнула на яду, пастаўленую Несце- рам. З-за перагародкі выйшаў сам стары са спатнай ад холоду бутаўляк зачырванелай гар- раўкі ў руцэ.

— Вы што — відзеш, гасцей чакане? — спы- талася Вера Ігнатаўна. — Вы ў нас наймілейшая госьця. Вось пераку- сціце трохш, што бог паслаў, як кажучы,—прамо- віў Несцер. — Кінце пісьны, напішаце потым. Вера Ігнатаўна аж пачырванела ад такоў не- хваінасці і пачала, як магла, адмаўляцца: — Я не-гэтападна, нядаўна ела ў чайной, дзю- кую вам... Не, не... — Але стары Несцер быў нумюльшым. А тут ішчэ далучылася да яго і Тэляя. Вера Ігнатаўна ад- чула, што адмаўляцца далей ужо нельга. Була вядлякая крыўда для старэйшых ішчэныя ішчэныя за перагародку памічы рукі. Потым сета за стол, чарчыку нават выпіла, ела ў смак капусту і сала. І ўсё хваліла, а Тэляя аж пакрэквала ад за- давальнення, вараочычыся ў дожку.

Вера Ігнатаўна потым вела гутарку пра балы- шчы ў Серадзіборы. А Несцер выкрываў ёй сакр- тэчы, чаму не халіла бярэнае на балышчы. — Міхасё Гойдала... Ляспік... Яго работа, усе- аддуў Вераў ішчэныя на хату. Так яму патрабіла хата... Ішчэ ў гэтай можа жыць... Што ты зробіш, мі- ленька, а нашымі такімі людзьмі? — Вера Ігнатаўна слухала, толькі не хацела вы- казаш сваіх меркаванняў, вылас, каб у чым не прагаварыцца. Каб перавесці гутарку на дру- гое, яна, паучышы прывішча — Гойдала, спыта- лася: — А дзе жыве гэты Гойдала? У мяне да яго ёсць справа. — Сам стары, кажучы, захарарэ, а сын-ляспік больш у лесе. Жыве ў ляспішчце. Часам прыхо- дзіць і дахаты.

ГЕРОІ НАШАХ ДЗЕН НАСТАЎНІК МОЛАДЗІ

Сходны тут заўсёды праходзяць шыка. Старшыні не даводзіцца прымушаць людзей выступаць. Рамонтнікі, выкрываючы недахопы ў арганізацыі працы, гавораць пра шафераў, якія нядабра- сумлена глядзяць аўтамабілі. Не маючы і вадышчы. Яны па- трабуюць, каб слесары хутчэй і лепш рамантавалі аўтамашыны. Як правіла, на сходах гавораць аб справах, звязаных з вытвор- часцю, са спабарніцтвам.

Але аднойчы Сямён Арцёмавіч Чыстабаев заагаварыў аб ахваіан- ні. — Калектыў — галоўны выха- вальнік, калектыў адказвае за лас чалавека, — пачаў ён свае вы- ступленне. — Можа і я выхавалець? — запытаў адзін з прысутных у за- ле.

Гэта быў добры слесар. Праша- ваў чалавек у брыгадзе, не адной сотні машын вярнулі жшчы ў яго залатныя рукі. А прызначалі брыгадзірам, і ён разгубіўся.

Паглядзеў Чыстабаев у бок та- варыша і адказаў: — На жаль, пакуль яшчэ не, а павінен быць. Маладз табе да- ручана. Яе трэба вучыць праца- ваць і жыць па-камуністнаму, а ты сам палічычычу вучоуб закі- нуў, ніводнай газеты не выпісаў... Брм-га-дзір.

З дня, калі адыбась гэты сход, мінула некалькі год, але рамонтні- кі швэцкай аўтабазы № 1 памя- таюць выступленне Сямёна Арцё- мавіча. З таго часу яго па-са- бродку называюць выхавальнем.

Рыжыватыя валасы, твар у вяс- нушках, лоб прарэзаны зморшчы- нкай, разумная, кроўку прыжмура- ныя вочы і трышчачы год жыцця ад плячыма — такі партрэт Сямёна Чыстабаева — брыгадзіра рамонтніцкай аўтамабіліу. Заецца, ён нічым не вылучаецца срод сваіх таварышаў па рабоце. Свое- часова прыходзіць у свае май- стэрні, які і ўсё, рамантуе машы- ны, пецарамі бывае на сходах, ходзіць з жонкай у кіно, тэатр... Але даволі пабыць у аўтагаспа- даршчы некалькі дзён, каб упэ- вніцца, што гэтым дэляка не абмя- жоўваецца цяла інтарэсу брыга- дзіра.

Рабочыя аўтабазы выбралі Чы- стабаева членам мисювага камі- тэта. Ён і да гэтага прымаў ак- тыўны ўдзел у прафсаюнальнй рабо- чэ. Праваўраў па даручэнню стар- шыні мисючна вусына скаргі і пісьма рабочых. Сямён Арцёма- віч вельмі прычмолова вырашаў усё пытанні, сур'езна ставіўся да кожнага даручэння.

У мисючным камітэце яму да- ручылі адказваць за сектар пра- цы і зарплата. Даведзёна пра гэта тагачасны дырэктар аўтабазы і схапіўся за галаву. Ну, маўляў, спакою не даць. Гэта было сказана даволі трапна. Ён адзін выпадк парушыў працоўнай дысцыпліны ці дрэннай арганіза- цыі працы не абмяжоўваў ішчпер без таго, каб не ўмяшаўся Чыста- баев.

Аднойчы ў абедзены перапынак качатар базы звярнуўся да Чы- стабаева. Яны няпрывільна налічы- лі заробковыя грошы. Пайшоў член мисювага камітэта да тага- часнага дырэктара. — Націчана правільна! Бух- галтары не памыляюцца, — без- ляднашчына заявіў той.

— Правіраем,—адказаў Чыста- баев, і праз некалькі дзён ён да- кладваў на мисючным камітэце аб сваіх вывадах. Яны разходзілі- ся з думкай дырэктара. І Сямён Арцёмавіч дабіўся правільнага вырашэння пытанья.

У брыгадзе Чыстабаева 14 чала- век. Усе яны — яго выхаванцы. У мінулым годзе Аляксандр Літвін- чук і Фёдар Вінаходаў вучыліся ў аўташколе. Вытворчыу практы- ку хлопцы праходзілі ў брыгадзе Чыстабаева. Прайшоў час. Зда- злены экзамены, і юнакі прыйшлі ў аўтабазу № 1. Дырэктар зава- лоду іх прасьбу і накіраваў у брыгаду Чыстабаева. Тут было чаму паучыцца. Брыгада давала па паўтары нормы за змену, ска- раўся час прасцю аўтамабіліу ў рамоне, і якасць работы была, як правіла, выдатная.

— Можа, мы, дзядзька Сямён, пойдзем адначым першы зароб- бак? Чыстабаев паглядзеў на мала- дога рабочага, прыжмурыў вочы. «Шкава, шыкава, што яны заду- малі?» — падумаў брыгадзір і ад- казаў: — Згодзен. Пойдзем... Толькі я на хвіліну забягу ў кантору.

Утрох яны выйшлі на вуліцу. Брыгадзір, член мисювага камі- тэта, вопытны рабочы і юнакі, што толькі-толькі ўступілі ў жыц- цё. Ля аднаго з магазінаў за- трымаліся. У вітрыне стаялі бу- тэляк з каньком, гарэлкай, лі- керам... Сямён Арцёмавіч узяў кожанку за локці і падытурнуў наперад.

— Дома ўсё падырыхтавана... На кватэры Чыстабаева спраў- ды ўсё было тавоа. Ён паспеў папярэдзіць жонку аб прыходзе гасцей. На стала стаяла бутэляка партвейну, яечына, катлеты... — Калі ласка, — запрасіў юна- коў брыгадзір.

Селі. Гаспадар наліў у чаркі віно. — За нашу рабочую годнасць. За тое, каб мы сталі сапраўднымі людзьмі, — прапанаваў ён тост.

Потым брыгадзір пачынаўся дэталёвымі плянамі ў жыцці юна- коў, запам'яў, што збіраюцца яны купіць на першую зарплату. Вы- слухаў іх, а сам параў: — Бацькам падарункі купіць трэба.

Брыгадзір быў задоволены ма- ладымі рабочымі. На дошы па- казчыкаў насурпав іх прывішчаў стаяла даволі высокая лічба. Па яго парадзе хлопцы паступілі ў школу рабочай моладзі.

Часта да рабочага месца, дзе працаваў Чыстабаев і яго мала- дыя сябры, падыходзіў Віктар Антонаў. Прашаваў ён у суседняй брыгадзе. Падыдзе, паглядзіць, як хутка і зладжана вядзешца рам- онт аўтамабілі, і пойдзе.

Заарылася аднойчы неспрымяная гісторыя. Віктар некалькі дзён не выходзіў на работу. І вось на дошы загад: звольніць з аўтабазы ў школу рабочай моладзі.

— Сямён Арцёмавіч, я хачу пра- цаваць, — юнак стаў, патупіўшы вочы і, хвалючыся, круціў гузік піжмака. — Ваўшыце да сьбе ў брыгаду... Віктар расказаў Чыстабаеву, што дома захварэла маці, што трэба было дапамагчы па гаспа- дарчых справах. Прасціў, каб даў некалькі дзён у лік будучага ад- пачыку, але майстар адмаваў. І вось паехаў сам, без дазволу.

Праз гадзіну Чыстабаев зай- шоў да дырэктара. Быў тут і брыгадзір, у якога працаваў Вік- тар. Прывітаўся Чыстабаев і ад- разу, без прамоу, сказаў: — Накіруюце да мяне ў брыга- ду Антонава. — Табе больш за ўсё трэба! — нядабразліва кінуў брыгадзір суседняга ўстака.

Добрыя вочы Чыстабаева зра- біліся строгімі, калочымі. — За ўсіх — не, а за цябе — пэўна. І, дарчыч, — Чыстабаев вышчучыў з кішкі пачак паяро- с, не спынаючыся, закурўў і закончыў сваю думку: — Табе было калі 17 год? А юнаку 17. Спатыкнучыся, а ты яго адразу з брыгады на вуліцу. Хай сабе ідзе... А потым звярнуўся да дырэкта- ра: — Як член мисювага камітэта лічу, што звадзіць хлопца нельга, а як брыгадзір настойліва прашу накіраваць у маю брыга- ду. Сказаў і сеў, чаканчы, што вы- рашыць дырэктар. Спрачлася доўга, але Чыстабаев настойў на сваім. На наступны дзень Антонаў пачаў працаваць у яго брыгадзе. Мінуў тыдзень, другі, трэці. Увесь гэты час Чыстабаев уважлі-

ва сацыў за работай Антонава. Юнак стараўся. Заваляса, што і брыгадзір, і малады рабочы трымаючы экзаме- н: адзін — на ўменне праца- ваць з людзьмі, другі — на сум- ленны адносіны да сваіх абавяз- каў.

Далі нека ў камі

ТАЛЕНТ ШЧЫРЫ, САМАБЫТНЫ

Т. К. ЛАПАЦІНА — 70 год

Калі думаеш, у чым жа скарэты абавязкі мастацтва Тацяны Карнеўнай Лапацінай, як яна пры поўнай адсутнасці элементарнай музычнай падрыхтоўкі дасягае выключнага поспеху ў выкананні майстэрства, прыходзіць найперш да выводу, што выдатная беларуская песенніца валодае велізарнай паэтычнасцю ўспрымання рэчаіснасці. Гэтая паэтычнасць сплывае ў яе з палымнай любоўю да жыцця ва ўсіх яго праехах, з глыбокім адчуваннем пазіцыі працы свецкіх людзей. Адамі з лепшых даследчыкаў Беларускай народнай песні Л. Мухарынскага зазначылі аднойчы: мастацкі патрыятызм і палымная любоў Т. Лапацінай да музыкі нараджаюць у яе чуюдоўныя душынныя перабыты.

Але толькі гэтыя якасці было б мала для таго, каб 25 год кіраваць і ўвесь час удзячацца сваёй чуюдоўнай творчасцю такім калектывам, як Азербейджанскі хор. Самабытны талент Т. Лапацінай надзвычайна разнабаковы і шматгранны: Яна на слых беспамылкова запамінае па партыях творы, якія ёй даводзіцца чуць у механічным запісе або па радыё, і сваім вельмі чыстым голасам спявае іх для кожнай з груп свайго хору, дае ім «настройку». У тым выпадку, калі Т. Лапаціна мае новы творы, яны з'яўляюцца для яе толькі падмацаваннем успамінаў аб чужой песні. Слых і памяць у Тацяны Карнеўнай выключныя.

Адамі з асабліва ўміне творчасці Т. Лапацінай — яе ўспіх зразумець песню ва ўсіх музычных падрабязнасцях. Лапаціна надзвычайна добра інтэрпрэтавае песні, яна чуюдоўна перадае яе адценні. Вось чаму Тацяна Карнеўная ніколі не паўтарае музычны твор у той жа інтэрпрэтацыі, якую ёй дэталова чуць. Яна зусім «перачытвае» гэты твор па-сваёму, у сваім індывідуальным «бачанні», і калі адчувае ў гэтым неабходнасць, дык і сабеацэбка вырашае яго.

У Азербейджанскім хоры, якім кіруе Т. Лапаціна, сусіючыя розныя формы шматгалоснага «гуртавога» спявання з падавацямі, спяваннем з пералівамі. Дарчы, гэты асноўны від шматгалоснага (калі песня спяваецца ў адным рэгістры, ва ўнісон, аднаголосна мелодыя з'яўляецца пераходзіць у двухголосную і зноў вяртаецца ва ўнісон) — характэрны навугод для ўсходняй часткі Палесся, дзе знаходзіцца Азербейджан. Але Т. Лапаціна здолела ўзмацніць гэты прыём. Яна адчула яго паэтычнасць, тонка выкарыстаўла гэтую паэтычнасць для псіхалагічнага вызначэння тэмпы песні, для перадачы яе лірычнага пацукі. Выдатная беларуская песенніца — глыбокі лірык. «Мне дарагія, — гаворыць яна, — і зусім патрэбна лірычныя песні, у іх па-

чуць больш узнеслія, яны абуджаюць думкі чалавека».

Музычная чуюдоўнасць дапамагае Т. Лапацінай вызначыць, якую мелодыю, у якой манеры можна «распець». Вось чаму з «пералівамі» ў Азербейджанскім хоры часцей спяваюць старадаўнія традыцыйныя, аднаголосныя беларускія народныя песні, мелодычны дыяпазон якіх невялікі. Такім чуюдоўным узорам лепіццавае распявае з «пералівамі» з'яўляецца вясельная беларуская народная песня «Каменная печанка».

Плывная дэянасць Т. Лапацінай і ў справе стварэння сучасных песень на падставе старадаўніх беларускіх народных мелодыі. Гэтыя песні ў Азербейджанскім хоры ствараюцца як на свае арыгінальныя тэксты, так і на вершы беларускіх і рускіх паэтаў.

Уменне перааснававаць традыцыйную мелодыю — гэтая якасць таксама складае выдатную асаблівасць самабытнага таленту Т. Лапацінай. Яна ўсім сэрцам імкнецца адлюстраваць у мастацтве сённяшні дзень, пабягаючы замінаючы музычнай старажытнасцю. У песні «Нашае сяло» (на ўласны тэкст), у якой распяваецца вобраз новага жыцця, Т. Лапаціна разам з калектывам перааснававае вельмі мелодыю старажытнай беларускай народнай песні «Учора было лецейка», а ў лірычным «Кучарвай вішні» на словы Адама Русака — мелодыю папулярнай, традыцыйнай на Гомельшчыне песні «Едуць маўзыры».

Характэрным прыкладам таго, як пацукі новага, пульс грамадскага жыцця ажывае ў арыгінальных па музыцы і тэкстах творах хору

пад кіраўніцтвам Т. Лапацінай, можа быць лірычная песня «Домжидзе». Яна ярка нахальна, свежая па мове, у ёй да пэтычнай вышыні ўзняліца думка аб непаўнянасці асабіста і грамадскага ў жыцці нашых людзей. Лепшы хлопец на свеце павінен быць лепшым працаўніком у калгасе, інакш яго не пакажае дзяўчына — такі змест песні.

Т. Лапаціна імкнецца раскрыць у песнях усю разнастайнасць жыцця працоўных, перадаць багацце іх пацукі ў думках. Гэта асаблівасць можна заўважыць у тэх, створаных пад кіраўніцтвам Т. Лапацінай у Азербейджанскім хоры песнях, як «Песня аб Леніне» на тэкст Д. Беднага, «Дзень добры, Маскве» на словы Я. Купалы, «Мір зямлі шчаслівай», «Падзяка», «Песня аб абяднанім калгасе», «Прыяджайце да нас у калгас», «Зазершычы пелі залатыя», «На калгасным полі», «Дняпро» і інш. У некаторых з іх адчуваецца ўплыў рускай свецкай песенна-творчасці. Так, у песні «Дняпро» на словы А. Русака вельмі агульнае з песняй творчасцю В. Захарэва; уплыў песень рэвалюцыйнага падполля адчуваецца ў азербейджанскай «Песні аб Леніне». Пры ўсім гэтым песні калгаснага хору не трацяць сваёй свежасці і з'яўляюцца цікавым спалучэннем Беларускай народнай песенна-творчасці з мастацтвам братаў народаў.

Песні Т. Лапацінай у адрозненне ад творчасці многіх прафесійна-спальных кампазітараў літаральна спадарожнічаюць тым з'явам, што хаваюцца ўсю грамадскасць. Прыклад гэтага — «Песня аб Маскве», напісаная да другой Дзякамі Беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве, песня «Прыяджайце да нас» — у якасці адзінак партыі да спецыялістаў сельскай гаспадаркі пацукі працаваць у калгасе.

Т. Лапаціна настойліва дамагаецца тэматычнай разнастайнасці рэпертуару свайго хору. Магчыма, таму Азербейджанскі хор — адзін з многіх народных калектываў Беларусі, які мае ў сваім рэпертуары творы на рабочую тэматку. Сярод іх — песня «Вечер з поля».

Шмат іншых цікавых і адметных асаблівасцей можна знайсці ў творчасці Т. Лапацінай, калі думаеш пра яе доўгі і пачосны шлях у мастацтве. Тут і дружбы з самадзейнымі кампазітарамі, і ўменне падтрымаць іх і накіраваць на шлях, патрэбны хору. Тут і ўзагадніне народнай танцавальнай культуры. Дарчы, можна прыгадаць, што чуюдоўна, незабыўна «Мяцеліца», пастаўленая пад кіраўніцтвам А. Рыбальчыкі танцавальным калектывам Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў, вывезена таксама з Азербейджану. Такіх прыкладаў можна прывесці шмат.

Што б мы ні прыгадалі з творчасці Т. Лапацінай на працягу яе доўгага жыццявага і творчага шляху — усё гэта чуюдоўнае спалучэнне вялікага таленту і любі да Радзімы, да свайго народа.

Звычайна беларуская калгасніца з Азербейджану, заслужаная дзяўчы мастацтва БССР, Тацяна Карнеўная Лапаціна ніколі не забывае аб тым, што імёна свецкай Радзіма выгела яе на шырокую дарогу творчасці, і таму песні яе, гаворачы словамі Пучкіна, «нараджаюць не паміць, а сэрца».

І. ІСНІВІЧ.

3 кінакамеры на фэстывалі

На з'яўленні гарадскіх кінаапарату і сельскіх клубаў пачаў дэманстраваць кінааспіс «Савецкая Беларусь» № 21, першы сямізначны кіноапаратура аб тым, што Беларусі ў аўтаапарату індэна наведані ўвільнаўсі аўтамабільны апарату абмянялі вопытам свай работы.

Другі сюжэт кінааспіса, зняты аператарам Е. Саваловым у саргасе «Чырвоная Клецыя» горада Раўна, прысвечан сельскім жылвадам.

Зацінаваць глядачоў кінаапарату аб рэспубліканскіх спарторніцтвах аб асабіста першыства на канонаму спорту, яны абдыліся ў Гомелі.

Далей у кінааспісе распяваецца аб жыцці і працы паломніка брагара Рыхора Вілона з сельскагаспадарчай арцелі «Паргачнік», што на Вршчынцы.

Заклучныя кадры кінааспіса прысвечаны Другому міжнароднаму кінафэстывалу ў Маскве.

НОВЫЯ ПРАЦЫ ГІСТОРЫКАУ

Галоўная ўрага ўсёго калектыву навуковых супрацоўнікаў Інстытута гісторыі Акадэміі навуц Беларускай ССР накіравана на распрацоўку праблем гісторыі сацыялістычнага будаўніцтва Беларускай ССР. Гэта — гісторыя Кастрычынскай рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, гісторыя рабочага класа і культурна-адукацыйнага будаўніцтва культуры на нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва ў БССР, у дэлегаванага народа ў разгоне нямецка-фашыскай захопнікаў, Савецкай Беларусі эпохі сямігоддзя і г. д.

Да адрыва XXII з'езда Камуністычнай партыі Савецкага Саюза калектыву ўзру абавязавалася выдасць 2-е выданне «Гісторыі БССР» 2-й часткі.

Інстытут працуе над высьцімленнем прац па гісторыі БССР, якая ахоплівае гісторыю Беларускага народа са старажытных часоў да нашых дзён. Да гэтай работы прычліваюцца лепшыя навуковыя сілы рэспублікі.

Навуковы супрацоўнік Е. Карнеўная, В. Грыбкоў, І. Марчанна распрацоўваюць тэму манатрафічнага будаўніцтва і над дакументальнымі зборнікамі: «Перамога калгаснага ладу ў БССР», «Уз'яданне Беларускага народа ў адзіны дзяржаўны ўспамінаўны ўдзельнік партызанскага руху ў Беларусі», «Паўстанне 1863 г. у Літве і Беларусі». Над агульным зборнікам калектыву інстытута працуе разам з Таццюмай славазнаўца АН ССР, Інстытутам гісторыі АН Літвы Польскай Народнай Рэспублікі.

Беларускія пісьменнікі, мастакі і артысты ў Парыжы

Днямі з Мінска ў Парыж выехал турэцкая група работнікаў культуры БССР, арганізаваная Беларускай таварыствам дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

У склад уваходзіць пісьменнік В. Вітка, П. Пестрак, У. Ірачанка, народны мастак БССР І. Ахрэмчык, мастак В. Ціхановіч, рэжысёр Таццюма Іваніч, Купалы В. Броўкін, мастацкі кіраўнік Таццюма Імя М. Горнага В. Радзік, народны артыст БССР А. Абухавіч, В. Кашаленка, народны артыст БССР Я. Палосін, Я. Карнавуаў і інш. — усю 24 чалавекі. Усе яны разам з выканаўцамі свай адмысловай для паездкі па турысцкіх пуцёчках у Францыю.

Турэцы прабудуць да міншай два тыдні. Яны асустрэцца з французскімі пісьменнікамі, артыстамі і мастакамі, пазнаёміцца са славацкімі месцамі Парыжа і іншых гарадоў, з жыццём і культурай французскага народа.

І. КУБЕНАК.

«МАЛЫЯ ТРАЦЯКОЎКІ» — НА ВЁСКУ

Праект Праграмы Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — гэта дакумент, які дае магчымасць кожнаму савецкаму чалавеку выразаць ў бацьчы светлую будучыню камунізму.

У паводках кожнага чалавека ў дзейнасці кожнага калектыву і кожнай арганізацыі камуністычнай ідэі павіны арганічна спалучацца з камуністычнымі справамі. Гэтыя радкі з праекта Праграмы павіны стаць дэвізам штодзённай работы кожнага з нас.

Задача работнікаў культуры — саадынаваць гарманічна развіццё савецкага чалавека. У гэтай справе павіна надавацца вялікае значэнне эстэтычнаму ахаванню.

У праекце Праграмы асобна паказваецца, на абавязнасці раўнамернага развіцця культурных устаноў па тэрыторыі краіны з тым, каб паступова ўзвысіць узровень культуры вёскі да ўзроўня культуры горада.

Адамі з фарм эстэтычнага ахавання могуць быць раённыя і калгасныя музеі — «малыя трацякоўкі», якія даюць магчымасць жыццям вёскі знаёміцца з творамі мастацтва. У нашай рэспубліцы ўжо дзейнічаюць такі музеі ў Дняпроўскім, Цяпер ён ператвараюць у пераходныя выставы. Карыям для старшын такога музея атрымалі ў падарунак ад Беларускай мастакоў і будаўнікоў Салігорска. З іхтам мастакоў гэта будучы асродкі культуры фармаваць мастацкія густы населеныя.

Але цяпер такіх музеяў яшчэ не могуць быць створаны на ўсіх раённых цэнтрах і буйнейшых калгасе. Гэта справа будучыні. Пацукі што такія задачы ўсталяваць на пераходныя мастацкія выставы.

Мастацкі музей БССР ужо працуе ў гэтым напрамку. Дзесяткі розных твораў беларускіх мастакоў-графікаў былі экспанаваны ў абласных і раённых цэнтрах рэспублікі. Тысячы людзей наведалі выставы. Прапановы і падтрымку глядачоў у кітаг вядуць свецкіх пра вялікую і шырую цікавасць працоўных да выяўленчага мастацтва.

«Выстаўка беларускіх майстроў жылваіс дала мне магчымасць дэдацца над чым працуюць на-

шы мастакі, як у мастацтве адлюстравана жыццё нашага народа», — піша інжынер Клемаў з Гомеля.

«Дзякую за хвіліны сапраўднага задавальнення, якія я перажыла, наведаўшы вашу выставку, дзе пазнаёмілася з работамі Беларускай мастакоў», — такі запіс пакінула настаўніца з Оршы.

«Радасна бачыць, што і ў нашай рэспубліцы цяпер ёсць вялікі атрад мастакоў, якія ўмеюць пранікнёна перадаваць думкі і спадзяванні нашых людзей у мастацтве, пакінуць нашаму партыі лепшых людзей сённяшняга дня», — гэтыя радкі належыць пэнітэнеру Ваўчышкаму з Гродна.

Калектыв Мастацкага музея сумесна з Савюзам мастакоў БССР кінуўся да таго, каб як мага пачаць паказваць у перыферійных гарадах нашай рэспублікі работы беларускіх майстроў выяўленчага мастацтва.

У пачатку сёлёнага года ў музеі быў створаны спецыяльны аддзел пераходных выставак «Сямігодка ў дзеянні» — пад такім дэвізам была арганізавана выстаўка твораў беларускіх мастакоў-графікаў, якія наведлі Салігорскі калгасны камбінат, палаткі Нафтабуд і іншыя новабудулі Белар.

Вялікую цікавасць выклікалі паказаныя жыццям Гомеля, Гродна, Оршы і Вршчынскіх выстаўкі філіялаў рэспубліканскай мастацкай выставы 1960 года. Іх паглядзела больш ста тысяч глядачоў. У раённых цэнтрах, у калгасе былі арганізаваны выставы беларускіх графікаў, а таксама выставы «Дзяржаўны мастацкі музей БССР у фотарэпрадукцыях». Навуковым супрацоўнікам, якія адзілі з гэтымі экспаніямі, чыталі лекцыі аб рускіх і беларускіх мастацтве.

Але для таго, каб работа была больш эфектыўнай, каб аддзел пераходных твораў мастацтва працуючы, патрэбна неадкладна вырашыць раду пачынаючы адным з іх з'яўляецца стварэнне мастацкага фонду для пераходных выставак у нашай практыцы і пераходным будзе адкрыта «залежная вуліца».

Супрацоўнікі музея сутыкаюцца з фактамі, калі некаторыя дырэктары клубаў не разумеюць вялікага выхавальнага значэння выставак і не дамагаюцца ў іх арганізацыі. Трэба спадзявацца, што гэтыя рэакцыі з'яўля хутка зусім знікнуць з нашай практыцы і пераходным будзе адкрыта «залежная вуліца».

Э. ВАРШАШЫЛАЎ, старшы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага мастацкага музея БССР.

ШЛЯХАМІ БРАТЭРСТВА

Куды ні прыгадалі госці — усюды іх сардэчна віталі. На мяжы Віцебшчыны калгаснікі сельгасарцелі «Перамога» Талачынскага раёна падніслі пісьменнікам хлеб-соль. Сяргей Сартанюў з удзячнасцю прымае хлеб-соль.

ВЫСТАЎКА МАТЭРЫЯЛАЎ АБ КАСМАНАЎТАХ

У Дзяржаўнай бібліятэцы БССР Імя І. Леніна абсталяван БССР «Новы палёт савецкага чалавека ў космас». На іх выставлены і ілюстрацыя папулярнага матэрыяла прэсы аб выдатнай падзеі, партрэт Германа Цітова.

Стэнд аб касмічным нарабі «Усход-2» з'яўляецца праграмнай арганізацыяй у абласных тэматычных выставы «Заваява космас». У ёй наглядна адлюстравана гісторыя касманаўтства, шырока прадстаўлены працы асаблівых навукаў аб касмічных пале-

тах, геныялагічна рускага вучонага-самавуаў К. З. Цыльлюнскага, падарыны кнігі, ілюстрацыі, часопісны і газетныя артыкулы аб космасе.

Спецыяльная вітрына выставы прысвечана матэрыялам аб першым германічным палёце лётчыка-касманаўта Ю. А. Гагарына на караблі «Усход-1», яго трыумфальныя палёзды па іраніках свету.

Выстаўка аб касманаўтах навістаўца вялікай папулярнасцю ў чытачоў.

— Нама ў мяне нічога. Будзеце пацукі рукі аб маю скуру...
— Вера Ігнацкіна змоўкала і стаяла, апусціўшы рукі, бездапаможна. Пастаяўшы так, вярнулася да чамаднічка і вынала адтуль прылады для выслухоўвання.

— Дык дайце я вас паслухаю...
— Я ж вам кажу, што я не хворы! — сказаў ужо са злосцю стары Васіль.

Нахмураная Вера Ігнацкіна паклала прылады ў чамаднічка і сказала:
— Правадыце мяне на вуліцу.

Васіль Гойдала ўспяніўся, скокчыў да дзвярэй і адчыніў іх. Калі адчыніў дзверы ў сенцах, Вера Ігнацкіна ўбачыла збоку на земляной падлозе абмяклага скуру, чарнітавую конскую шкуру. Шкура на першым выгале была падобна да нейкай зварышчы, што скруцілася ў клубок, схваціўшы галаву пад паху. Вера Ігнацкіна нават насяпрожылася і прамовіла:

— Нейкі звер у вас...
— А, гэты звер не кусаецца, — адказаў Васіль і бразгануў дзверыма ўслед нежаданай доктаршчы.

Вечар насаваўся на дарогу, выезжаную машынамі і сямімі — каліны былі шырокай, і машыны Веры Ігнацкінай раскрасвалі на іх. Вечерні вечер павяваў сходаўнасцю, выкубуўшы паліткі снугу на палінах і між стваламі сосен у лесе і віхоры іх у паветры. Вяліз, завею нанач праваліўся ён, бо і лес шумуе ў вышынях гугта, часам ларыста, пасля чаго наступала халінае зашпіс, каб зноў перайсці ў раўнамерны, прытосны гул.

Вера Ігнацкіна ішла, і яе роздум пачынаў плысці разам з гэтым гулам. Судзілася сэрца, і паступова гэта нават добры ішч. Вочы ўжо менш глядзелі пад ногай — яны намагаліся ўпер ахапіць усю дарогу перад сабою. Вера Ігнацкіна спынілася, каб пастаяць пад хвалямі саснавага шуму, што інструмента шукалі ўтары.

Ок, як жа думка людзяў жыць на зямлі, калі навокал шуміць такая браскіяныя лясстая дрымуцасць! Шчаслівы той, хто ўмее яе чытаць, а значыць, і брань ад яе даіны для шчасця чалавека!

І праз завею, што ўсцілаа дарогу, Вера Ігнацкіна бачыла чалавека, які сядзеў за рабочым сталом у старыняк матчынай хаты, дзе на палках стаяў гаршчок з пародамі вяс гэтай, цяпер прысмапанай снегам зямлі. Няўжо гэты ён-той валдаў, што ўмее чытаць гэтую дрымуцасць, што хоча яе прыгладзіць да людзей?

Пра такіх думках Серадзібор рабіўся для Веры Ігнацкінай яшчэ бліжэйшым. А тое раённае Азрэшчына чамусьці аддзялялася...
Калі гэта было, як прышла — да яе Саша пакардына на бексоніну і завадо расказвае пра адзіночкі паміж Малахіншым і Чухноўскім?

Там Саша, узлупшы раянт, адказвала Веры Ігнацкінай, а клопат усё не сыходзіў з яе твару. Вера Ігнацкіна прыкмеціла гэта і, палажыўшы ёй рукі на плечы, адкрыта глянула ў вочы і тонка даскі сказала:
— Ведаю, што зменіць месца для жыцця налёгка для вас. Ну, тады хоць выхадзім дзі прадлодзе на паветры. Добра было б на дымак. Толькі не паддавацца ніякай флегме. Трэба рухацца, хадзіць, рабіць усё — не толькі ў канцыры, але і дома па гаспадарцы.

Вера Ігнацкіна вытрымала паузу і шіха дадала на развітанне:

— Нічога, Саша, усё будзе добра...
Саша адшыла, а Вера Ігнацкіна яшчэ стаяла на месцы нерухама, і думка ўслед за дзяўчыным характарам, якая ўжо кранулася туга.

Звычайна беларуская калгасніца з Азербейджану, заслужаная дзяўчы мастацтва БССР, Тацяна Карнеўная Лапаціна ніколі не забывае аб тым, што імёна свецкай Радзіма выгела яе на шырокую дарогу творчасці, і таму песні яе, гаворачы словамі Пучкіна, «нараджаюць не паміць, а сэрца».

Прыцемкам Вера Ігнацкіна ўвайшла ў Серадзібор. Ён выгледзіў нават хустынным у імгле лёгкая завейка, якая пачала прысыпаць каліны і навоціць гурбачкі ля палатку і хат. Вера Ігнацкіна спынілася перад хатой і стала меркаваць, што ёй рабіць — ці пайсці наваць, да буйна-чым Юлі, ці зайсці ў селянства да буйна-чым Іраі, каб лаў паваду. Найлепш было адзіночкі — паслязаву будзе дэаінфекцыя бальніцы — трыба да гэтага падрыхтавацца. І Вера Ігнацкіна падалася ў селянства.

Аказалася, што Серадзібор не адзіночкі ў нацыянальнай завейцы — у аднастайны посьвет вецер уварвалася гукі машынаў за вецер. Іа сельваўта спыніўся «газік». З машыны выйшаў капітан Рыбін. Ён выпрастаўся, папарыў шапку, ступіў крок, каб ісці, і тут жа спыніўся. Налява, крокаў пяць ад яго, чарніла пастаць. Рыбін з хвіліну пастаяў, а потым накіраваўся да яе. Падыходзіў павольна, асцярожна, трымаючы руку ў кішні шыняля. Вось так і ішоў, аж пакуль не глянуў у твар Веры Ігнацкінай.

— Фы ты — вось нечаканасць! А я, прызначна, трохі таго... падыходзіў да вас з падазронам. Ну, чаго вы тут, мілейшая?

Вера Ігнацкіна ўспяніўлася і сказала вяселым голасам:
— Хачу ісці ў Азрэшчына...
— Ісці? Ну, жартуеце... Вас ваўкі перапаныяць.

— Не, сур'ёзна, хачу дабрацца да Азрэшчына.
— Зойдзеце на хвілінку да Карчын, а потым вырашым ваше пытанне. — сказаў Рыбін.

З вочкаў селянства глядзела цемра. Толькі з другога боку, з агароду, па снэзе слялася смуга святла.

Капітан Рыбін сказаў:
— Нехта ў селянстве ёсць Хадземце.
Як толькі зайшлі на падворак, Вера Ігнацкіна спыніла Рыбіна:
— Можна, будзе лепш, калі я вам раскажу тут...
— Слухаю вас...

І яна расказала аб сваім наведанні Васіля Гойдалы і аб тым «звары», што скручаны дзяку ў сенцах.

— Дзякую, Вера Ігнацкіна. Мм, здаецца, на добрай дароце... Нешта, відаць, упало. Знаючы, стары Гойдала не хворы? Ну, тым даше...
Калі яны зайшлі ў кабінет Карчын, то ўбачылі, што ён сядзеў пад пустым сталом — на ім не было ніводнай паперкі. Карчын бязлітасна пацягнуў самасад, закурныя ў кавалка газеты. Густы, нават жартаўты дым павольна размаходзіўся па пакоі і знікаў нідзе пад сталом. Субсідэнкам Карчын быў Верабей. Ші дайшоў ў іх гутарцы да якой-небудзь развіцця — невядома, відаць, не, бо як чужыні Вера Ігнацкіна і Рыбін, — Верабей кінуў у дэт: «Паваротам даўра».

— Прамытай гэтай, Карчын, — з коду прамовіў Рыбін, — але ж і накурыву ты... І нават дзвярэй не адчыніў.

Рыбін вярнуўся і адчыніў дзверы насьнеж. Вярнуўся, сеў, аглядаў пакоі і крыху прыгладзеўся да Вераб'я. Відаць, яго ўвагу прыцягнула Вераб'ява кубанка, тая назменная, знаёмая ўсім кубанка з выліналым аж да белага чырвоным дном і прапаченымі краямі.

— Вы, Канстанцін Верамеевіч, зімой і дэтам — адным цветом, — сказаў уршыце Рыбін.

— Гэта вы пра што? — азваўся Верабей.
— А пра тое, што кубанка ўлетку вяс халодзіць, а зімою грэе, — жартанаў Рыбін, адначасова думуючы, што зрабіць, каб Верабей выйшаў адтуль. Як яго вынесіць?

Рыбін закурыв, пачаў паглядзець на гадзіннік, адзіночкі рукаў шыняля і маўчаў, змарок маўчаў. Думаў, ці дайдзе да тадыма Вераб'я скарэты гэтыя маўчаныя. Чакуў. Нічога Вераб'я не прышла. Калі ж Верабей надымаўся снугі ў Рыбіна, ці ён будзе наваць у Серадзібор, Рыбін прамамытаў нешта неаразумела і стаў паўшэптам гаварыць шотосці Веры Ігнацкінай, якая сядзела побоч. Там Верабей з асадою паліўшы ў істаў. Глянуў на свой гадзіннік пад рукавом чорната кажука, сказаў усім «да пабачэння» і выйшаў. Калі сенавы дзверы бразгану пад коўка Вераб'я, Рыбін устаў і значыні дзверы кабінета і тут жа звярнуўся да Карчын:

— Скажы, Карчын, Банадзюка Рыгора тут не было?

— Ён быў два ці тры дні таму назад. На

